

Dyrk egne poteter

Publisert: 18.05.2010
Sist endret: 26.04.2016

http://www.matportalen.no/matvaregrupper/tema/gronnsaker_frukt_og_bar/dyrk_egne_poteter

Ønsker du å dyrke egne poteter, men er usikker på hvordan du går frem? Her følger en enkel beskrivelse om dyrking i små parseller. Den gjelder både for økologisk og konvensjonell dyrking.

Foto: Colourbox.com

Økologisk dyrking

- Økologisk dyrking er i prinsippet dyrking uten bruk av lettløselig gjødselsaft (mineralgjødsel) og plantevernmidler.
- For salg av økologiske produkter er det flere kriterier som må oppfylles.
- I Norge er det organisasjonen Debio som sitter med godkjenning og kontrollfunksjon, og de gir tillatelse til å bruke Ø-merket.
- Se www.debio.no

Artikkelen tar med hele prosessen, fra lysgroing til opptak.

Friske settepoteter

For å kunne lykkes med slik dyrking er det viktig at settepotetene som brukes er friske. Hobbydyrkerne kan kjøpe sertifiserte settepoteter fra settepotetfirmaer gjennom planteutslagssteder. For å få et godt utgangspunkt til egen avling bør hobbydyrkere kjøpe nye settepoteter hver år. Gjenbruk av egne poteter som settepotet er uheldig hvis man ikke har god kontroll med plantesykdommer i veksttiden, og på lageret.

Videre er det viktig med vekstskifte slik at det ikke settes poteter på akkurat det samme stedet hvert år. Dette medfører nemlig fare for potetsykdommer og skadedyr som kan gjøre jorda uegnet til potetdyrking i mange år.

Løs jord

Det er viktig at jorda er løs og godt bearbeidet ned til minst 20 cm. Poteten trives ikke dersom det er for lite løsjord. Formen på de nye knollene blir dessuten bedre i løs og steinfri jord. Dyp jordarbeiding hemmer og dreper også en god del ugras.

Vanligste setteavstand for matpotetsortene er 25-30 cm mellom knollene i raden og 75-80 cm mellom radene. Det er en fordel å lysgro settepotetene slik at de spirer raskt. Da legges settepotetene på forvarming med lys noen uker før setting. 10-12° C i godt lys i 4 uker fungerer bra. Lyset hindrer groene i å bli lange og sprøe. Det trengs ikke lys hele dagen.

Rett dybde

Settepoteten må ikke settes for grunt, for da kan man få grønne poteter i avlinga. Det bør være 6-8 cm jord over potetene etter setting. Når potetriset spirer og er 15-20 cm langt, er det på tide å hyppe. Det vil si å grave små «grøfter» mellom potetrekke og pakke denne jorda rundt potetrisene. Det bør da fylles på slik at det er 12-15 cm med jord over settepoteta. Etter hypping stikker potetrisene så vidt opp av jorda. Etter hypping kalles radene potetene ligger i, fårer. Det bør være ei viss bredde på fårene (10-15 cm) på toppen, samtidig bør de ikke være for spisse. Normalt så skal en kunne kontrollere ugraset med ugrasrensking og hypping.

Gjødsel og stell i veksttida

Før potetene settes må jorda tilføres gjødsel for at potetene skal vokse godt, og gi ei akseptabel avling. Her står valget mellom mineralgjødsel (fullgjødsel 12-4-18) eller bruk av kompost eller annen organisk gjødsel (eks husdyrgjødsel). Det er i alle tilfeller viktig å ikke overdrive gjødslinga fordi en da lett får en forringelse av matpotetkvaliteten. Rundt 10 kg nitrogen pr dekar eller 8-9 kg fullgjødsel 12-4-18 pr 100m² er anbefalt styrke. Mengden av kompost eller husdyrgjødsel er vanskeligere å beregne, men hønsegjødsel og grisemøkk må det brukes mindre av enn husdyrgjødsel fra storfe. (I økologisk dyrking er det ikke tillatt med gjødsel fra burhøns eller pelsdyr). Mineralgjødsel og husdyrgjødsel kan også kombineres, og da må mengden mineralgjødsel reduseres.

Ved alle typer gjødsling blandes dette godt inn i jorda før setting. Husdyrgjødsel må ikke inneholde for mye strø eller sagflis.

I vekstsesongen, må potetene ha jevn tilførsel av vann fra 2 –3 uker etter spiring og fram til høsting. Det er også viktig å følge med på om potetene blir smittet av tørråte.

Høsting og lagring

Når potetene høstes må det være bra vær, og det er en stor fordel at de tørker litt på bakken før de plukkes. Potene lagrer seg best dersom de står i litt luftige kasser.

Forholdene på lageret skal ikke være for fuktig den første tida etter opptak. Ideell langtidslagringstemperatur er 4°C etter 2-3 mnd lagring, og den relative fuktigheten bør være høy slik at potetene ikke tørker ut.

Flere sorter

Det er å anbefale de som vil dyrke poteter for eget bruk å ha noen rader med tidlige og /eller halvtidlige potetsorter. På denne måten kan det tas opp ferske poteter hver dag etter behov. Pass på så tidligpotetene ikke blir for store. Riset må da slås av for å stoppe veksten.

Sorter for den tidligste bruken: Aksel, Rutt, Arielle eller Solist.

Sorter for sensommeren: Grom, Laila, Folva

Sorter for lagring: Troll, Peik, Pimpernel, Asterix

Det er generelt slik at de sortene som er tidligst også er svakest mot tørråte. Det finnes selvsagt også mange andre sorter som er i bruk, men det er viktig at settematerialet ikke inneholder for mye sykdom. Dersom faren for tørråteutbrudd ansees som lav, kan Mandelpotet og Ringerikspotet også benyttes, slik at en har til festmiddager.

Unngå tørråte

Ved fare for tørråteangrep (rått, varmt og fuktig vær) vil riset lett kunne bli angrepet av tørråtesoppen. De første symptomene sees som brune flekker på blad og stengler. På undersiden av bladene vil det dannes et hvitt belegg av sporer og sporebærere rundt flekken. Plantene visner raskt dersom soppen får utvikle seg. På infiserte knoller dannes det uregelmessige brunaktige, litt innsunkne flekker eller partier. De infiserte områdene er faste og tørre.

Dersom en skal gardere seg mot tørråte må det brukes kjemiske plantevernmidler, eller at riset slås av og fjernes når angrepet ris overstiger 10-15%. Den sistnevnte metoden er ingen gardering mot at tørråte smitter knollene, men det er et alternativ dersom det ikke brukes plantevernmidler. Det er ingen midler med virkning mot tørråte i potet som er godkjent for hobbydyrkere, det samme gjelder de ugrasmidlene som normalt brukes i potet. Det kreves plantevernmiddelsertifikat for å kjøpe disse midlene. For å få sertifikat må man ta kurs og være yrkesdyrker.

Plantevernleksikonet anbefaler følgende tiltak for å forebygge tørråte:

- Fjern smitekilder. Dekk til avfallshauger hvor det er kastet potet. Svi ned eventuelt ris som kommer opp. Overvintrede poteter i felt bør fjernes, også i felt hvor det ikke dyrkes potet.
- Gjennomfør vekstskifte. Ha minst fire potetfrie år på skiftet.
- Bruk friske settepoteter. Varmebehandling av settepotetene ved 45 °C i 1 time vil kunne drepe soppsmitten uten å skade potetene. Metoden krever nøye temperaturkontroll og er mest aktuell i økologisk dyrking.
- Velg resistente sorter. Tørråteresistens i riset vil forsinke sjukdomsutviklingen, og vil sammen med knollresistens kunne redusere behovet for soppmidler.
- Legg til rette for rask opptørking av riset. Legg radene parallelt med fremherskende vindretning, unngå skyggefulle arealer, bruk moderat nitrogengjødsling og stor plante- og/eller radavstand.
- Foreta hypping. God hypping gjør at en større del av sporene renner ned i bunnen av furene slik at smittepresset på knollene blir redusert. Knollene vil også bli bedre dekket av jord slik at sporene må vaskes lenger ned i jorda før de når disse.
- Gjennomfør risdreping før opptak. Dersom potetriset blir infisert er det viktig å drepe alle overjordiske plantedeler (mekanisk og/eller kjemisk) før opptak av potetene for å unngå smitte på knollene.
- Velg riktig høstetidspunkt. Opptak av poteter på dager med god tørk reduserer muligheten for at knollene smittes hvis det har vært tørråte i riset.
- Tørk potetene raskt etter opptak. Rask tørking av overflaten på potetene reduserer faren for knollinfeksjoner.